

7. Костевич О. Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О. Д. Костевич // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів : ЧДТУ, 2010. – Вип. 43. – С. 54-59.

8. Розвиток фінансового потенціалу суб'єктів господарювання як основа досягнення фінансово-економічної безпеки: колективна монографія // кол. ред.; за ред. В. В. Глуценка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 384 с.

9. Турчак В.В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В.В. Турчак, С.Д. Чижинська // «Молодий вчений»: Економічні науки. – № 8 (11). – Серпень, 2014. – С. 49-52.

10. Статистика страхового ринку України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://forinsurer.com/stat/>.

Стаття надійшла: 02.12.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

Рецензент: д.е.н., доц. Шкодін І.В. (Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»)

УДК 336.273.2

JEL Classification: G30, G11

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Лаврук Н.А., к.е.н.

Данилюк Т.В.

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

Анотація: Кредитні операції будь-якого банку є основним джерелом його доходів і разом з тим найбільшою статтею активів. Від успішного проведення кредитних операцій залежить прибутковість, як окремої банківської установи, так і банківської системи в цілому. Також, кредитний портфель становить головне джерело ризиків, які впливають на надійність та безпеку банківських установ.

Предметом дослідження є пошук ефективних методів управління кредитним портфелем банку та їх вдосконалення. Метою роботи є вивчення і аналіз кредитного портфеля банку, напрямів вдосконалення управління кредитним портфелем банку.

У якості методів дослідження у роботі використовувалися загальноприйняті статистичні методи – для розрахунків та прийняття рішень щодо якості та структури кредитного портфеля банківських установ, динаміки показників ефективного управління ним, що дозволяє здійснити не лише аналіз загального стану кредитного портфеля банків, а й охарактеризувати його з погляду кредитного ризику, доходності та захисту від можливих втрат, загальнонаукові підходи дослідження (вертикальний та горизонтальний аналіз) та аналіз кредитних операцій з використанням коефіцієнтів.

Сферою застосування отриманих результатів полягає в систематизації пропозицій та розробці рекомендацій з підвищення ефективності кредитування населення комерційними банками. В цілому отримані наукові результати можуть бути використані комерційними банками, кредитними спілками та іншими небанківськими кредитно-фінансовими інститутами з метою збільшення обсягу надання кредитів населенню і оптимізації структури кредитного портфелю банків, а також підвищення зацікавленості населення у кредитних продуктах банку.

Ключові слова: кредит, кредитний ризик, кредитний портфель, кредитний менеджмент, методи управління кредитним портфелем банку.

THE EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF CREDIT PORTFOLIO OF COMMERCIAL BANKS

Natalia Lavruk, PhD in Economics

Tetyana Danyluk

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University

Summary: Credit operations of any Bank are the main source of its income and however, the largest item of assets. Success in the implementation of credit operations depends on the yield as the individual banking institution and the banking system as a whole. Also, the loan portfolio is the main source of risks that affects the reliability and security of banking institutions.

The subject of research is the search for effective methods of management of credit portfolio of the Bank and their improvement. The aim of this work is the study and analysis of the loan portfolio, directions of perfection of management of credit portfolio of the Bank.

As research methods we used conventional statistical methods for calculations and decision making regarding the quality and structure of loan portfolio of banking institutions, the dynamics of indicators of effective management, which allows not only the analysis of the General state of banks' loan portfolio, but also to characterize it from the point of view of credit risk, profitability and protection against possible loss, General scientific research approaches (vertical and horizontal analysis) and analysis of loan operations by using coefficients.

The scope of application of the obtained results lies in the systematization of the proposals and develops recommendations for improving the effectiveness of lending by commercial banks. In General, the obtained research results can be used by commercial banks, credit unions and other non-Bank financial institutions to increase loans to the population and optimize the structure of credit portfolio of banks and increasing the interest of the population in the credit products of the Bank.

Keywords: *credit, credit risk, credit portfolio, credit management, methods of management of credit portfolio of the Bank.*

Постановка проблеми. У зв'язку з теперішньою економічною ситуацією в країні населення та юридичні особи змушені звертатися до банківських установ з приводу кредитування, оскільки збільшується рівень інфляції, існує ліквідація та реорганізація підприємств через що збільшується рівень безробіття, погіршується рівень життя населення. Саме тому в таких ситуаціях особи, що мають додаткові кошти (вкладники) передають їх у тимчасове користування особам, що їх потребують (позичальники). Так виникають кредитні відносини між кредитором і позичальником з питання надання кредиту, сукупність яких формує кредитний портфель банку. А, як відомо, кредитні операції займають найбільшу частку в активах банку та приносять значний дохід банківській установі. Але, незважаючи на успішність проведення кредитної політики банком, існує тенденція до зменшення наданих кредитів комерційними банками України за останні три роки, тому зараз найважливішим є пошук найбільш ефективних методів управління кредитним портфелем банку на основі розрахунку показників, що оцінюють роботу банку в кредитних операціях для того, щоб задовольнити потреби реального сектора економіки та покращити життя громадян із задоволенням їх вторинних потреб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кредитні операції є актуальними в наш час, тому дослідженню організації кредитної організації, кредитної політики послужили положення банківської справи, зокрема банківських операцій, банківської системи, теорії ризикології, економічного аналізу, статистики, а також праці як вітчизняних вчених таких, як Васюренко О.В. [1], Єпіфанова А. О. [2], Примостки Л.О. [3], Савлука М.І. [4], Вовчак А.Д. [5], Капран В.І. [6], Міщенко В.І. [7], так і зарубіжних авторів, зокрема Дж. Маршалла, П. Роуза, У. Шарпа. У своїх працях вчені висвітлювали теоретичний аспект кредитних операцій, їх видів, методикою надання кредитів, загальних методів управління кредитним портфелем банку.

Невирішені складові загальної проблеми. Однак, незважаючи на розгляд питання щодо організації кредитної діяльності банку в багатьох статтях невирішеним є питання щодо пошуку шляхів вдосконалення управління кредитним портфелем банку та пошуку моделі з урахуванням фінансового менеджменту банку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є пошук оптимально ефективних методів управління кредитним портфелем банку на основі аналізу кредитного портфеля ПАТ КБ «Приватбанк» та пошуку моделі для покращення роботи банку з погляду кредитних операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитний ринок є найбільш розвиненим, як різновид фінансового ринку і має невід'ємний вплив на економіку країни в цілому, адже банківські кредити сприяють появі нових підприємств, що у свою чергу скорочує безробіття, покращують життя населення з використанням споживчого кредитування, тобто надання коштів на придбання техніки, житла, інших предметів, які є необхідними для побуту.

Кредитний портфель комерційного банку розглядають у широкому та вузькому значеннях. Так, в широкому значенні – комплексний інструмент управління (активами і пасивами) банку, а у вузькому – як набір кредитних інструментів для досягнення основних цілей [8]. Наскільки ефективно банк працює над управлінням кредитного портфеля, настільки це вказує на прибутковість банківської установи, тому банківські установи окремо здійснюють моніторинг кредитної діяльності, встановлюють відсоткові ста-

вки (звичайно з урахуванням облікової ставки Національного банку України (далі - НБУ)), визначають комісію за здійснення даного виду операцій відповідно до кредитної політики банку, яка систематично переглядається у зв'язку зі зміною ринкових умов. І навпаки, проблеми при здійсненні управління кредитним портфелем, можуть свідчити про неефективну кредитну політику банку, збитковість банківської установи в цілому, некомпетентність кредитних працівників банку. Тому важливим є аналіз кредитного портфеля банку на кожному з етапів процесу кредитування.

Оскільки ПАТ КБ «Приватбанк» є лідером в наданні кредитів, тому здійснено аналіз кредитного портфеля за видами економічної діяльності, на основі річної звітності банку складено діаграму, що відображена на рис. 1. [9].

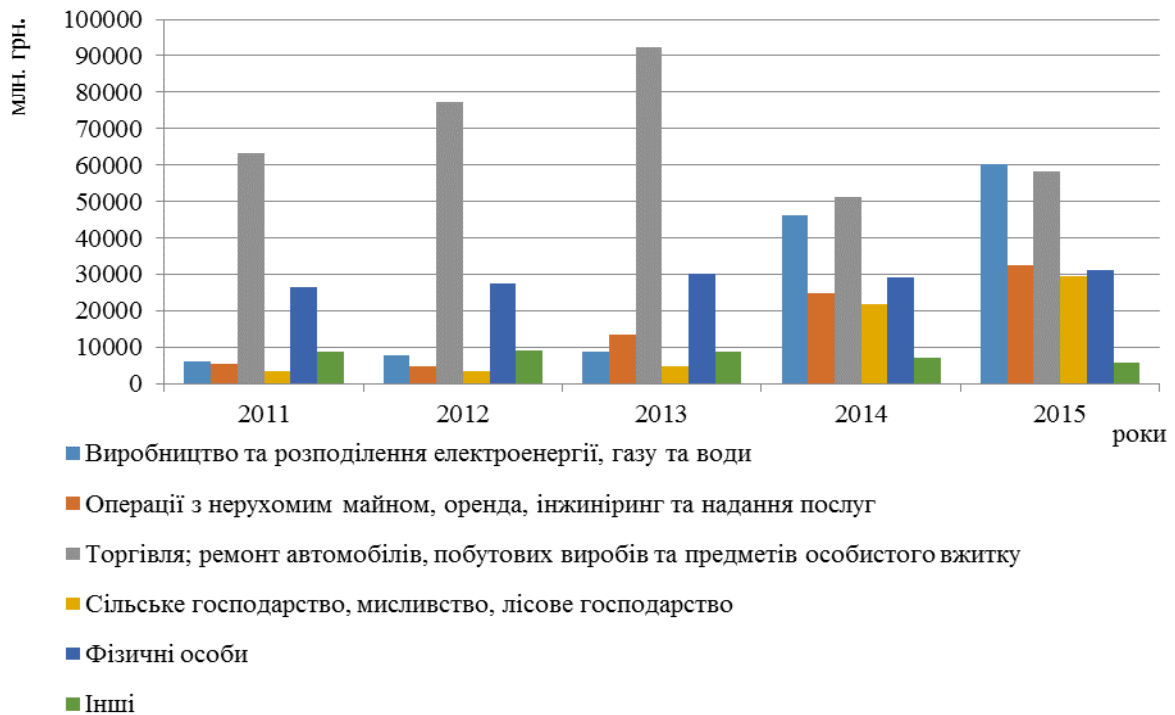

Рисунок 1 – Структура кредитів за видами економічної діяльності

Як видно з рис. 1, найбільша частка кредитів припадає на торгівлю. Так, кредити, надані в сфері торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку протягом 2011-2015 років становили відповідно 63311,27 млн. грн. (або 55,7% в усіх банківських активах), 77365,07 млн. грн. (або 59,6% в усіх банківських активах), 92426,04 млн. грн. (або 58,4% в усіх банківських активах), 51347 млн. грн. (або 28,4% в усіх банківських активах) та 58272 млн. грн. (або 26,8% в усіх банківських активах).

Друге місце в структурі кредитів займають кредити, надані фізичним особам. Так, в 2015 році кредити, надані фізичним особам становили 31244 млн. грн., що є більшим на 4838,67 млн. грн. (або на 18,3%) в порівнянні з 2011 роком, на 3729,74 млн. грн. (або 13,6%), порівнюючи з 2012 роком, на 977,91 млн. грн. (або 3,2%) в порівнянні з 2013 роком та на 1971 млн. грн. (або 6,7%). Це означає, що населенню потрібні додаткові джерела для задоволення первинних та вторинних потреб та для покращення життєдіяльності, а юридичні особи також потребують кредитних коштів для того, щоб розпочати власну справу.

Найменшу частку кредитів займають кредити, надані в сільськогосподарській галузі, хоча протягом 2011-2015 років даний показник зростає. Це пов'язано з тим, що потрібно оновлювати техніку, оскільки відбувається зношення основних засобів, також потрібна закупівля приладдя для полегшення діяльності, а також в ПАТ КБ «Приватбанк» існують гарантовані платежі, що полегшують співпрацю покупця та постачальника. І це є вигідним для обох сторін, тому й кредити, надані для агробізнесу впродовж 2013-2015 років набули значного поширення.

З метою визначення кількості резервів, що створюються під кредитні операції та визначення дохідності кредитного портфеля використовують агреговані показники, що оцінюють роботу банку при управлінні кредитним портфелем (табл. 2).

Розрахувавши показники, з табл. 2 можна побачити, що тенденція до збільшення (зменшення) є нестабільною. І на це впливають наступні показники:

1. Показник частки кредитного портфеля у сукупних активах не відповідає нормативному значенню, а є більшим і становить відповідно протягом 2011-2015 років: 79,5%, 76,4%, 75,9%, 74,8% та 73,2%. А це означає, що банк проводить агресивну кредитну діяльність та існує недостатня диверсифікація активів. Тенденція даного показника зменшується протягом досліджуваного періоду і це вказує на те, що банк працює з ризиком ефективно і намагається зводити до мінімуму кредитні ризики.

2. Коефіцієнт використаних залучених та запозичених коштів становить протягом досліджуваного періоду в середньому 86%. А це означає, що банк дотримується нормативного значення.

Таблиця 2 – Агреговані показники якості управління кредитним портфелем ПАТ КБ «Приватбанк» протягом 2011-2015 років, млн. грн., %

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Сукупні активи, млн. грн.	127113,1	148840,7	187918,8	212813	258611
Сукупні зобов'язання, млн. грн.	110366,1	130540	167607,2	188316	231101
Сукупний капітал, млн. грн.	16747	18300,8	20311,6	24497	27510
Кредитний портфель	101040,5	113759,2	142548,1	159173	189314
Коефіцієнт кредитної активності	101040,5/127113,1 = 0,795	113759,2/148840,7 = 0,764	142548,1/187918,8 = 0,759	159173/212813 = 0,748	189314/258611 = 0,732
Коефіцієнт використаних залучених і запозичених коштів	101040,5/110366,1 = 0,916	113759,2/130540 = 0,871	142548,1/167607,2 = 0,85	159173/188316 = 0,845	189314/231101 = 0,819
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом	16747/101040,5 = 0,166	18300,8/113759,2 = 0,161	20311,6/142548,1 = 0,142	24497/159173 = 0,154	27510/189314 = 0,145
Темп приросту кредитного портфеля (базисний метод), %	-	113759,2/101040,5 = 12,6%	142548,1/113759,2 = 25,3%	159173/142548,1 = 11,7%	189314/159173 = 18,9%

3. Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом характеризує якість кредитного портфеля з погляду його захищеності власним капіталом. Протягом 2011-2015 років в середньому 0,15 грн. власних коштів припадає на одну гривню виданих кредитів. Це достатньо хороший показник і це означає, що банк завжди підвищує власний капітал за рахунок вкладених коштів акціонерами.

Вище розраховані показники свідчать про ефективну кредитну політику банку, при цьому зараз буде зазначена модель, що потрібна для ефективного управління кредитним менеджментом ПАТ КБ «Приватбанк» відповідно до теоретичних засад фінансового менеджменту в банку (рис. 2).

Відповідно до даної моделі бачимо, що з використанням методів управління кредитним портфелем банку та інструментів, за допомогою чого здійснюється дане управління, банк досягатиме своєї основної мети – досягнення прибутку при мінімальних затратах, а також буде лідером не тільки здійсненні кредитних операцій, а й у здійсненні інших операцій, у тому числі й на основі генеральної ліцензії, тобто здійснення валютних операцій.

Висновок. Таким чином, існує багато методик здійснення управління кредитним портфелем банку: на рівні банку, на рівні кредитного портфеля, на рівні окремої позиції. В даній статті був здійснений аналіз з використанням методів коефіцієнтів, що показує, що банк ефективно веде свою кредитну політику та був здійснений аналіз за видами економічної діяльності. Було сформовано модель ефективного управління кредитним портфелем банку.

Рисунок 2 – Модель ефективного управління кредитним портфелем ПАТ КБ «Приватбанк»

Перелік посилань:

1. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і доп./ Васюренко О. В. – К.: Знання, 2008. – 318 с. – (Вища освіта XXI століття)
2. Єпіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посіб. /А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В.Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с.
3. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник/ Примостка Л.О – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с
4. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник/ Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. – К., 2008. – 564 с.
6. Капран В. І. Банківські операції: навч. посібник./ В.І. Капран – К.: ЦУЛ, 2006. – 208 с.
7. Міщенко В. І. Банківські операції: Підручник. / Міщенко В. І., Слав'янська Н. Г., Коренева О. Г. – 20-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 796 с.
8. Бугель Ю. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним / Ю. Бугель // Світ фінансів. – 2011. – №2. – С. 98-107
9. Офіційний сайт ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.privatbank.ua.
10. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.: іл. + вкл. 88 с.

Стаття надійшла: 01.12.2016 р.

Рецензент: д.держ.упр., проф. Маліков В.В.

Рецензент: д.е.н., проф. Лучик С.Д. (Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ)

